

Η Ορθοδοξία διαλεγόμενη: Αναζητώντας το Όραμα της Παιδείας στο Μάθημα των Θρησκευτικών Σήμερα

Συνέδρια / Ημερίδες / Θρησκευτική Εκπαίδευση

Αθανάσιος Στογιαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής Σχολικής Παιδαγωγικής και Διδακτικής Μεθοδολογίας του Μαθήματος των Θρησκευτικών - Τμήμα Θεολογίας ΑΠΘ

Την Παρασκευή 27.04.2018 διεξήχθη με επιτυχία η Επιστημονική Ημερίδα που διοργάνωσε το Τμήμα Θεολογίας ΑΠΘ και το Εργαστήριο Παιδαγωγικής του ίδιου Τμήματος με τίτλο «Η Ορθοδοξία διαλεγόμενη: Αναζητώντας το Όραμα της Παιδείας στο Μάθημα των Θρησκευτικών Σήμερα». Προσκεκλημένος ομιλητής ήταν ο κ. Prof. Dr. Ulrich Kropanč, Καθηγητής Διδακτικής του Μαθήματος των Θρησκευτικών, Κατηχητικής και Θρησκευοπαιδαγωγικής στη Καθολική Θεολογική Σχολή του Καθολικού Πανεπιστήμιο Eichstätt-Ingolstadt, στη Γερμανία (Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt), ο οποίος και επισκέφτηκε το Τμήμα Θεολογίας ΑΠΘ στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+.

Η επιστημονική εκδήλωση ξεκίνησε με την ομιλία του προσκεκλημένου ομιλητή,

Καθηγητή κ. Ulrich Kropanč, ο οποίος παρουσίασε το θέμα «Παιδεία και Θρησκεία». Μεταξύ των άλλων επεσήμανε και τα ακόλουθα: «Η θρησκευτική μόρφωση δεν περιορίζεται στο Μάθημα των Θρησκευτικών, παρά το γεγονός ότι αυτά τα δύο θεωρούνται συχνά ένα και το αυτό πράγμα. Αντιθέτως, η θρησκευτική μόρφωση μπορεί να λάβει χώρα σε όλα τα στάδια της ζωής, από την πρώιμη παιδική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση. Δεύτερον, το έργο της θρησκευτικής μόρφωσης και δεν εξαντλείται απλώς και μόνο σε μία γνωριμία και μεταβίβαση της θρησκευτικής παράδοσης. Η μεταβίβαση της θρησκευτικής γνώσης και της θρησκευτικής πρακτικής δεν είναι αφ' εαυτού κάτι που μορφώνει. Η θρησκευτική μόρφωση μπορεί να οριστεί λίγο πολύ ως εξής: Ακολουθώντας τον Jürgen Baumert, είναι δυνατόν να διατυπώσουμε τα εξής: η θρησκευτική μόρφωση προσεγγίζει τη θρησκεία ως έναν ιδιαίτερο και αναντικατάστατο τρόπο κατανόησης του κόσμου. Σε σύγκριση με άλλους τρόπους θεώρησης του κόσμου, η θρησκεία δεν ατενίζει έναν άλλο κόσμο, απόμακρο και διαφορετικό από αυτόν στον οποίον ζούμε· απεναντίας, ατενίζει τον ίδιο ακριβώς κόσμο, μέσα όμως από μία διαφορετική ματιά. Αναφορικά με το Ομολογιακό μοντέλου του Μαθήματος των Θρησκευτικών θα πρέπει να επιχειρήσουμε έναν εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου "Ομολογιακότητα". Ειδικότερα, η Ομολογιακότητα δεν αποσκοπεί κυρίως στη δημιουργία μιας ομολογιακής εκκλησιαστικής κοινότητας. Αντιθέτως, εστιάζεται στη βασική πτυχή της Θρησκείας - την ομολογία της πίστης που προκύπτει από το προσωπικό βίωμα του κάθε πιστού. Επιπροσθέτως, η Ομολογιακότητα δεν σημαίνει πρωτίστως διδασκαλία συγκεκριμένου ομολογιακού περιεχομένου· αυτό που σημαίνει είναι η ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης ερμηνευτικής προοπτικής, η οποία εκφράζεται ως επιλογή, διάρθρωση, παρουσίαση και προσέγγιση των περιεχομένων του Μαθήματος των Θρησκευτικών. Παράλληλα, η Ομολογιακότητα δεν είναι κατά πρώτο και κύριο λόγο κριτήριο που αφορά στις θρησκευτικές πεποιθήσεις των μαθητών· αντιθέτως, είναι ένας τρόπος προσδιορισμού της θέσης και της οπτικής γωνίας, μέσα από την οποία γίνεται θεώρηση του θρησκευτικού τοπίου. Και ο προσδιορισμός αυτής της οπτικής γωνίας εξασφαλίζεται από έναν/μία διδάσκοντα/ουσα, που ανήκει σε μια συγκεκριμένη Ομολογία».

Ο Καθηγητής κ. Χρυσόστομος Σταμούλης στην εισήγησή του με τίτλο «Το Μάθημα των Θρησκευτικών ενώπιον ενός καινούριου κόσμου. Η ανάγκη της αλλαγής στην εκπαίδευση», επεσήμανε τα ακόλουθα: 1. Το μάθημα των θρησκευτικών στην εκπαίδευση οφείλει να συνδέεται με τα πολιτιστική και πολιτισμική ταυτότητα του τόπου και να βρίσκεται πάντα κάτω από την ευθύνη της πολιτείας. 2. Σε μια τέτοια περίπτωση μειώνονται οι κίνδυνοι για ιδεολογικές καταχρήσεις και εμφάνιση φαινομένων φανατισμού και φονταμενταλισμού εντός της σχολικής κοινότητας. 3. Στην περίπτωση της Ελλάδος, το μάθημα δεν μπορεί παρά να έχει στο κέντρο του την Ορθόδοξη διδασκαλία και το σύνολο των μνημείων του πολιτισμού της Ορθόδοξης Εκκλησίας, η αξία των οποίων και η οικουμενικότητά τους, δεν επιτρέπει ανάπτυξη φαινομένων φοβίας και εσωστρέφειας στην προσπάθεια διαλόγου με την οποιαδήποτε ετερότητα, θρησκευτική ή άλλη. 4. Το μάθημα δεν μπορεί να είναι κατηχητικό και ομολογιακό -με τον τρόπο που η ομολογιακότητα κατανοείται στην Ελλάδα-, διότι σκοπός της εκπαίδευσης δεν είναι η πίστη, αλλά η γνώση και η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα θρησκευτικής ελευθερίας, ανεκτικότητας και πρόσληψης. 5. Ό,τι ισχύει για τη μεθοδολογία του μαθήματος των θρησκευτικών στις σχολικές μονάδες της επικράτειας, στο κέντρο του οποίου βρίσκεται η Ορθόδοξη διδασκαλία και ζωή, θα πρέπει να ισχύει -και εκεί κατευθύνεται η προσπάθεια- και για τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές κοινότητες, στις οποίες το μάθημα σχετίζεται με την πυρηνική διδασκαλία του Ισλάμ, του Προτεσταντισμού, του Καθολικισμού και του

Ιουδαϊσμού. 6. Με κάθε τρόπο πρέπει να προφυλαχθεί η υποχρεωτικότητα του μαθήματος και να ενισχυθεί με όλες τις δυνατές βελτιώσεις το νέο πρόγραμμα σπουδών, που δοκιμάστηκε με επιτυχία και κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση.

Ο Επίκουρος Καθηγητής κ. Πέτρος Παναγιωτόπουλος στην εισήγησή του με θέμα «Παιδεία και Διάλογος: Αλληλεξάρτηση και αλληλοενίσχυση», αναφέρθηκε εισαγωγικά στο προφανές του θέματος, που όμως καλείται υπό τις παρούσες συνθήκες να επαναπροβληθεί. Σημείωσε τη στενή σύνδεση που διέπει τα μεγέθη της Παιδείας και του διαλόγου, και κατόπιν αναφέρθηκε στις ασκητικές προϋποθέσεις του αγαθού της Παιδείας. Ακολούθως, μνημόνευσε τις βιβλικές βάσεις του διαλόγου και τη σημασία που του έχει αποδώσει η χριστιανική παράδοση. Τέλος, επισήμανε την παθολογία που μαστίζει την ελλαδική κοινωνία σχετικά με την ανυπαρξία μιας κουλτούρας διαλόγου και τη σημασία που έχει η παρουσία της στη διαδικασία αναζήτησης διεξόδων στα προβλήματα που την ταλαιπωρούν.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές κ. Ιωάννης Τσαμπάζης και κ. Σπύρος Κατσικαρώνης ανέπτυξαν το θέμα «Δός μοι μύθον, λόγε». Αρχικά υπογράμμισαν ότι οι τοποθετήσεις τους «αποτελούν προϊόν συζητήσεων και επεξεργασίας των όσων παρουσιάζει ο κ. Αθανάσιος Στογιαννίδης κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μαθημάτων, ο οποίος εισάγει έτσι έναν λειτουργικό, συνθετικό τρόπο θέασης των πραγμάτων στον χώρο της παιδαγωγικής θεωρίας». Τα σημαντικότερα σημεία της εισήγησής τους ήταν τα εξής: «α. Το σύγχρονο μάθημα των θρησκευτικών πρέπει

να είναι έτσι διαμορφωμένο που να βοηθά τους μαθητές να προσδιορίσουν το δικό τους μύθο για τη ζωή, συνδεδεμένο πάντοτε με την ιστορική συνέχεια της ανθρωπότητας. β. Χρειαζόμαστε ένα μάθημα θρησκευτικών με σαφή ερμηνευτικό προσανατολισμό που θα δίνει ταυτόχρονα τη δυνατότητα στο μαθητή ελεύθερα να αποφασίσει τη διαμόρφωση του προσωπικού του μύθου. Ένας προσωπικός μύθος που μπορεί να προέλθει κυρίως μέσα από ένα βιωματικό μάθημα θρησκευτικών. Αυτό όμως που θα χρειαστεί είναι η δυνατότητα ερμηνείας γ. Στους γενικούς σκοπούς της Παιδείας εντάσσεται και το ΜτΘ, που έχει πανανθρώπινο και διαχρονικό χαρακτήρα και δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να διαχωρίζεται από τα άλλα μαθήματα. δ. Όταν έχουμε γενικούς σκοπούς διδασκαλίας, έχουμε και μεταφυσική, άρα και μύθο, με την έννοια ότι έχουμε κάτι ιδεατό στο νου μας, κάτι πνευματικό. Το χαρακτηριστικό της μεταφυσικής ή τού μύθου ή της πνευματικότητας είναι η κοινωνικότητα, είναι η ενότητα. Ο μύθος, η μεταφυσική, ως σκοπός διδασκαλίας, εντάσσει τα παιδιά στην κοινωνία, σε ένα πλαίσιο αξιών, σε μια μορφή ενότητας πραγμάτων και καταστάσεων».

Τέλος, ο Επικ. Καθηγητής Αθανάσιος Στογιαννίδης πραγματεύτηκε το θέμα «Διαλεγόμενοι για τη σημασία του Μαθήματος των Θρησκευτικών στη Δημόσια Εκπαίδευση ή Φιλοτεχνώντας ένα ψηφιδωτό», τονίζοντας τα εξής: «α. Όταν κάνουμε λόγο για έναν διάλογο με την ετερότητα, ή εν πάσει περιπτώσει, για έναν διάλογο με άλλες Εκκλησίες ή θρησκείες, έχουμε αποσαφηνίσει πλήρως τι ακριβώς εννοούμε; Ίσως κάτι τέτοιο δεν έχει ακόμη επιτευχθεί στην πληρότητά του. Και

τούτο διότι ο διάλογος με την ετερότητα στο Μάθημα των Θρησκευτικών έχει μία διττή σημασιολογική απόκλιση. Οπωσδήποτε, θα πρέπει να κάνουμε διάκριση ανάμεσα σε δύο προοπτικές. Προοπτική πρώτη: Διάλογος των μαθητών με το θρησκευτικό φαινόμενο στην ποικιλομορφία του έχοντας ποσοτικά ως βάση πραγμάτευσης την Ορθόδοξη Θεολογία. Προοπτική δεύτερη: Διάλογος των μαθητών με την Ορθοδοξία, έχοντας ως βάση το θρησκευτικό φαινόμενο στην ποικιλομορφία του. Οι δύο αυτές προοπτικές, ενώ ομοιάζουν πολύ λεκτικά, εντούτοις ποιοτικά είναι διαφοροποιημένες. Προσωπικά, τάσσομαι υπέρ της δεύτερης προοπτικής και όχι της πρώτης, διότι στην δεύτερη έχουμε έναν σαφή κοσμοθεωρητικό και παιδαγωγικώς αναγκαίο ορίζοντα ερμηνείας και θεώρησης της πραγματικότητας. β. Μέσα από την προσωπική μου συζήτηση με τους δύο μεταπτυχιακούς φοιτητές, τον κ. Τσαμπάζη και τον κ. Κατσικαρώνη, προτάθηκε ένας νέος όρος, σύμφωνα με τον οποίον γίνεται λόγος όχι για ένα ομολογιακό μάθημα, όχι για ένα θρησκευτολογικό μάθημα, όχι για ένα πολυθρησκευτικό μάθημα, όχι για ένα θρησκευτοφιλοσοφικό μάθημα, όχι για ένα μη ομολογιακό μάθημα, ούτε επίσης για ένα κλειστό ή για ένα ανοιχτό μάθημα· και τούτο διότι όλοι αυτοί όροι, ίσως, τελικά, δεν αποσαφηνίζουν πλήρως αυτό το οποίο εκφράζει τις απαιτήσεις της κοινωνίας μας σήμερα, μήτε και τον ελληνικό τρόπο σκέψης. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για κάτι άλλο, κάτι που έχει τις ρίζες του αλλού, αλλά ταυτόχρονα βλέπει μπροστά και διαφοροποιείται εν μέρει από τις ρίζες αυτές χωρίς να τις αγνοεί. Ίσως, λοιπόν, και αυτό το θέτω στη δική σας κρίση, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για ένα Μεταομολογιακό Μάθημα των Θρησκευτικών, εφόσον βαδίζουμε σε μία εξέλιξη αυτού και όχι στον αντίποδά του. Σε μία προοπτική διαλόγου και συνάντησης με την ετερότητα, αλλά ταυτόχρονα, έμπνευσης, παιδείας και συνάντησης με τον πολιτισμό που μας γέννησε! Τι άλλο θα μπορούσε να είναι τούτο, παρά μονάχα «Η Ορθοδοξία διαλεγόμενη!»

πηγή: Θεολογικά Δρώμενα, <http://blogs.auth.gr/moschosg/>

<http://bit.ly/2HYqr3S>